

Vladimír Pikora & Markéta Šichtařová

VŠECHNO JE JINAK

aneb

CO NÁM NEŘEKLI
O DŮCHODECH, EURU
A BUDOUCNOSTI

Vladimír Pikora & Markéta Šichtařová

Všechno je jinak

aneb

Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.*

Ing. Vladimír Pikora, Ph.D.

Ing. Markéta Šichtařová

Všechno je jinak

aneb Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, 170 00 Praha 7

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

www.grada.cz

jako svou 4628. publikaci

Odpovědná redaktorka Mgr. Tereza Králová

Grafická úprava a sazba Eva Hradiláková

Počet stran 224

První vydání, Praha 2011

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2011

Cover Photo © Tomáš Nosil

Cover Design © Jan Kurel

ISBN 978-80-247-4207-6 (tištěná verze)

ISBN 978-80-247-7550-0 (elektronická verze ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-7551-7 (elektronická verze ve formátu EPUB)

Obsah

Úvod	13
Důležité upozornění	16
1. KAPITOLA	
Penzijní reforma	17
Jak to všechno začalo	19
Prý je to bez rizika. Jo? Fakt?	20
Stávající stav aneb Na čem jsme	21
První pilíř: jistota	21
Důchody se nesnižují. Důchody se reformují.	23
Třetí pilíř: divoká karta	24
Ukončení penzijního připojištění	25
Proč se spoří tak málo?	27
Třetí pilíř má i mouchy	29
Proč je reforma nutná?	31
Čas na změnu	31
A co svět?	32
Modla	33
Takže kudy na to?	35
Zlé a horší na výběr	35
Rizika fondů	36
Prý musíme zvýšit DPH. Prý kvůli reformě...	38
Kolik si „připojištěním“ naspoříme během 35 let?	39
Kolik si střadatel připojištěním „utrhuje od pusy“ aneb Stojí to za to?	40
Kolik si naspoříme ve druhém pilíři?	42
Vyplatí se nám účast ve druhém pilíři?	43
A to jsme ještě nemluvili...	45
Má to pár dalších chybiček	45
Fondy nejsou pojištěné!	48

Kdo ví, co bude za 95 let, necht' se přihlásí	48
Podtrženo a sečteno... ..	49
A přece je tu cesta	50
Nechceme se pást	52
Jeden velký chaos	54
Kouřová clona	55
Inflace je potvora	57
Pozor na ni	57
Ta potvora je zpátky	58
Dvakrát měř, jednou řež	60
Nemovitosti aneb Můj dům – můj hrad	61
Bublina je za námi	62
Byt, dům či pozemek?	64
Nabídka	66
Poptávka	67
Dostupnost hypoték	67
Hypoteční úroková sazba	68
Do poptávky mluví i leccos dalšího... ..	69
Fuj, ty daně	70
Nejsme opuštěný ostrov	71
Takže si to shrňme	72
A co na to ceny?	73
Střednědobý horizont – byty	73
Střednědobý horizont – rodinné domy	74
Střednědobý horizont – pozemky	75
Zítřka není dnes	75
Dlouhodobý horizont – pozemky	76
Dlouhodobý horizont – byty	77
Dlouhodobý horizont – rodinné domy	78
Letem akciovým světem	79
Taky to s nimi jde, ale... ..	80
Kdo si počká, ten se dočká	80
Politici nám zavařili (Jako by uměli něco jiného)	81
Diverzifikovat, diverzifikovat, diverzifikovat	84
Dluhopisy aneb Bývávalo lépe	85
Malý risk – malý zisk	86
Kroťme nadšení	88
Český ušmudlánek je na tom ještě dobře	89

Nové státní spořicí dluhopisy	89
Zlaté zlato?	92
Je to mrška nestálá	93
A přece má své výhody	94
Podílové fondy: proč ne?	95
Není fond jako fond	96
Zajištěné fondy stojí za hřích	98
Umělecké sbírky a spol.	98
Podtrženo a sečteno...	100

2. KAPITOLA

Jak přichází krize	103
Vše souvisí se vším	105
V USA to začalo	106
Hypotéky, hypotéky, hypotéky	107
Fed se vůbec blýská často	109
Žili, byli tři bratři	110
Finanční krize	112

3. KAPITOLA

Rozpadne se eurozóna?	115
Co je vlastně špatně	117
2011: milník	117
Zbankrotuje eurozóna hned, nebo až napřesrok?	117
Co je to bankrot	119
Pojmový guláš	119
Kdy už je to default?	120
Takže jak je to vlastně s tím Řeckem?	121
Ale i s tím ratingem opatrně... ..	122
I když – raději opatrně s více věcmi	123
Důvěra tvá tě uzdraví	124
Není nad dobré píárko	125
A co na to lidé?	126
Scénář bankrotu	128
Globální ekonomika: život na dluh?!	129
Pár zemí je na tom i hůř než my	130

Hitparáda dluhů	131
Není všechno Evropa, co má problém	132
Americký dluh: nemožné možným	132
Konec tří áček	135
Malý krok pro USA, velká změna pro svět	136
Malá revoluce	136
Dneska zaseješ, zítra sklidiš	136
Rezervní měna ztrácí	137
Čína získává	139
Historie bankrotů aneb Máme se kde inspirovat?	140
Politiky dluh nepálí	140
Chce to kata	141
Co říká nedávná historie?	142
Na mé ruku nevztáhneš (nejsi-li vláda)	143
Důsledky veřejného dluhu	145
Dluh ekonomiku zpomaluje!	145
Čtyři čuníci aneb PIGS	147
Dluhopisový trh čunátka trestá	149
Pohled na Řecko	150
Pohled na Irsko	151
Pohled na Portugalsko	152
Pohled na Španělsko	153
Nezachraňuje se Řecko, zachraňuje se eurozóna	154
Jih Evropy s eurem trpí	156
Jaká jsou teoretická řešení?	159
Je libo hyperinflaci?	159
Jeden za všechny, všichni za jednoho	161
Škrtat, škrtat, zvyšovat daně	163
A co takhle opustit eurozónu?	164
Paralelní měny: pokus pro šílence	166
Mezinárodní pomoc – řešení teoretické, či skutečné?	167
Default jako řešení	169
Rozdělení eurozóny	172
A co vlastně Evropa dělala dosud?	175
Řecká černá díra – dějství I	175
Řecká černá díra – dějství II	177
Řecká černá díra – dějství III	177
Suma sumárum, záchranný mechanismus je pro kočku	180

Scénáře aneb Co Evropu čeká a nemine	181
Optimistický scénář	181
Pesimistický scénář	183
Ultrapesimistický scénář	190
Smutná česká realita	196
2006–2009: růst dluhu akceleroval	197
Svět je na tom podobně špatně	198
Co čeká ČR? Přijde státní bankrot?	199
Budeme mít euro?	201
Maastrichtská kritéria: jeden velký omyl	203
Roste, či klesá s eurem pravděpodobnost bankrotu?	205
A co na to koruna?	207
Konec konvergence?	209
Jaké jsou scénáře pro korunu?	210
Závěr	213
Dodatek	219
Penzijní reforma	219
Jak přichází krize	220
Rozpadne se eurozóna?	221
Použitá literatura	222

Věnování a poděkování

*Báře, Martinovi a jejich následovníkům
S díky za jejich pochopení*

Mámě a tátovi věnuje Vláša

*... Kdoví jestli
jestli jsou na měsíci nějaký stopy
a proč kope kolem sebe kdo se topí
jakej sval to Zemí otáčí*

*Jak je to s pravdou?
s pravdou se šetří možná proto aby zbyla
je flekatá jak dalmatin je černobílá
chudák holka s dechem nestačí*

Všechno je jinak...

Skupina Kabát, skladba *Kdoví jestli*,
album *Corrida*, 2006

Úvod

Schválně – myslíte, že penzijní reforma a kojení dětí mají něco společného?

My si myslíme, že hodně.

Překvapení? Hned s dovolením vysvětlíme.

Naše maminky vždy vyprávěly, jak hned v porodnici někdy v sedmdesátých letech automaticky vyfasovaly krabici sunaru, aby prý měly „do prvních dnů“ železnou zásobu. A jak hned cestou z porodnice se vždy auto odvázející týdenní miminko domů (ze kterého „šťastný“ otec dosud nezahlédl víc než kanýry na pevně zavázané zavinovačce) stavilo v nejbližší lékárně, která byla při cestě, a onu nafasovanou zásobu sunaru doplnilo o další kousky.

Tehdy – v sedmdesátých letech – se prostě pevně věřilo, že umělá výživa je pro miminko to nejlepší možné. Že dítě musí jíst přesně po čtyřech hodinách (a běda, když jí častěji). Kojení by se matka měla pokud možno vyhnout (maminky už většinou nedokázaly vysvětlit, proč se věřilo, že by umělá výživa měla být lepší). A pokud už někdo „náhodou“ kojil (fuj, takové středověké praktiky!), pak si dal velký pozor, aby s tím skončil do tří měsíců.

Ono se vlastně tehdy věřilo ve vícero věcí... Třeba že dítě musí být po narození odděleno od matky. Nebo že nejlépe dítěti prospěje, když se hned pár vteřin po narození vymáchá pod kohoutkem s tekoucí (pokud možno studenou) vodou. (To abychom se dítěti za ten vstup do života hned na začátku pěkně pomstili a aby mu mohlo zůstat podvědomé trauma asi navždy.)

No a pak přišla devadesátá léta. A najednou se začaly prodávat knihy pro novopečené maminky, kde se jim hezky polopaticky vysvětlovalo, jak je kojení důležité pro správně fungující imunitní systém, jak prý je nejlepší prevencí proti vzniku alergií a jak umělou výživu má mít jen to nešťastné miminko, u kterého kojení prostě nejde...

Co se to v té společnosti stalo, že najednou tolik obrátila?

Vlastně nic podstatného. Jenom přešel jeden cyklus celospolečenské pověry. Takové pověry, které jsou akceptovány společností bezvýhradně, se prostě ve společnosti vždy objevovaly a objevovat budou.

Tyto celospolečenské pověry mají vždy několik společných rysů.

Zprvė jim věří drtivá většina společnosti. Jako všechny matky věřily, že pro své děti dělají to nejlepší, když do nich hustí sušené kravské mléko, které příroda vynalezla (tedy ještě než bylo usušeno a doplněno pár éčky) pro telata.

Zadruhé jsou podporovány a upevňovány nějakou skupinou osob, která má v dané epoše výsadní postavení. Ve středověku církev, dnes vědci či experti – ať už se jim říká lékaři nebo třeba ekonomové. Typické je, že když o této privilegované skupině hovoří většinová společnost, označuje ji slůvkem „oni“: „Oni říkají, že děti smí jíst jen po čtyřech hodinách!“ A mlčky se předpokládá, že „oni“ mají patent na rozum.

Zatřetí se ve spojení s danou pověrou obvykle používá buď výraz „muset“, nebo „nesmět“: „Děti se musí krmit po čtyřech hodinách, děti se nesmí krmit častěji!“ Veřejnost, která tyto výrazy používá, obvykle totálně ignoruje pravou podstatu výrazů „muset“ či „nesmět“ – totiž musí se dodržovat a nesmí se porušovat zákon, ústava, pravidlo. To je správný význam těchto výrazů. Pokud se však začnou používat ve spojení s takovou celospolečenskou pověrou, najednou pověra získá punc, jako by byla chráněna psaným zákonem.

Začtvrté jsou tyto celospolečenské pověry odůvodňovány nějakým argumentem, kterému drtivá většina společnosti nerozumí do detailů, ale který se na první pohled, pokud jej nerozebíráme příliš do hloubky, tváří velmi logicky: „Umělá výživa je pro dítě to nejlepší, protože obsahuje všechny potřebné živiny a odpovídá nejnovějším vědeckým poznatkům.“

A zapáté: Pokud se někdo této pověře postaví, je div ne kriminalizován. V nejlepším případě je jím opovrhováno jako předpotopním zpátečníkem. A většinová společnost začne takového rebela vytlačovat ze svého středu. Takže nakonec Giordano Bruno, který byl přesvědčen o tom, že Země ani Slunce nejsou středem vesmíru, skončil na hranici.

A které ze pověry to jsou? Jen namátkově: Kojit je špatné. Svět je placatý. Jíst instantní pokrmy je zdravé a praktické. Na důchod si musíme spořit ve фонdech.

Ano – tvrzení, že „na důchod si musíme spořit ve фонdech“, splňuje všechny znaky této celospolečenské legendy, která vždy čas od času přijde, aby se k ní později společnost s posměšky otočila zády.

Tomuto tvrzení věří **většina** společnosti. Toto tvrzení je podporováno většinou **politiků a ekonomů**. „Oni“ říkají, že přechod na fondový systém je **nutný**. Podle „nich“ si **musíme** spořit ve fondech kvůli **demografické situaci** – studie to prý jasně spočítaly. A zpochybňovat to prý může jen hlupák, který chce ožebračit důchodce.

Potíž je v tom, že s celospolečenskými legendami se neskutečně špatně bojuje. Ve společnosti totiž není poptávka po jakékoliv změně. Býti ovci, která si nechá diktovat oficiální názor shůry, je přece tak pohodlné. A argumenty lze předkládat je těžko, protože je nikdo nechce slyšet – ještě než je vyslovíte, jste preventivně umlčeni. Společnost totiž k těmto tématům nechce přistupovat věcně, ale dogmaticky.

Tedy dokud se cyklus neotočí. Abychom totiž nezapomněli – šestý společný rys těchto legend je, že mají svůj cyklus, podobně jako třeba ekonomika. Nejdřív jsou na vzestupu, poté na vrcholu, potom na ústupu – a pak většinou přichází jiné dogma, přesně opačné, popírající to původní.

S podobnými dogmatickými postoji se ale v dnešním světě setkáváme skoro na každém kroku. Penzijní reforma je jen jedním z mnoha příkladů. Pak je tu ještě zdravotní reforma. Státní regulace. Stále větší zasahování státu do života všech – od kontrol na letišti až po předpisy o bezpečnosti práce. Anebo euro – společná evropská měna. Takovou celospolečenskou legendou – u které ale už velmi brzy přijde, či dokonce možná již začala fáze ústupu – je tvrzení, že eurozónu a euro musíme udržet, ať to stojí, co to stojí.

Rozhodli jsme se risknout, že budeme (upřímně doufáme, že jen obrazně) upáleni na hranici jako Giordano Bruno. Protože bourání těchto celospolečenských legend pozoruhodně osvobozuje. Rozhodli jsme si říct, co si o nich myslíme. To proto vznikla tato kniha. Jsme ekonomové – proto si všímáme hlavně politicko-ekonomických témat, právě k nim máme nejvíc co říct. Ale to neznamená, že náš život není sešněrován dalšími desítkami celospolečenských legend, které z nás dělají ovce a udržují nás svým způsobem v poslušnosti.

V kultovním filmu *Matrix* dostane hlavní hrdina na výběr ze dvou pilulek: po spolknutí jedné se probudí doma a nebude si nic pamatovat. Bude nadále spokojenou ovečkou ctící systém. A nebude pochybovat.

Po spolknutí druhé pilulky ovšem už nebude cesty zpět. Už nikdy neuvidí svět stejnými očima jako dosud. Nejednou pochopí, že celý svůj dosavadní život žil jakoby s páskou přes oči.

Nuže, jakou pilulku byste volili vy? Pokud pilulku zapomnění, odložte tuto knihu. Hodte ji do koše. Anebo ještě lépe – spalte ji. Je to jen na vás.

Pokud ovšem volíte pilulku poznání, potom vězte, že poznání spočívá hlavně v tom, že špatné je **každé dogma**. Tudíž ani my si nečiníme patent na rozum. Nechceme celospolečenské legendy obracet do jejich opačného extrému. Nechť tedy nejsou naše myšlenky chápány jako jiné dogma, ale nechť prostě jen zasejí semínko pochybností, že možná je všechno jinak.

Markéta Šichtařová a Vladimír Pikora

Důležité upozornění

Vzhledem k tomu, že kniha popisuje aktuální dění, a vzhledem k uzávěrce textu je možné, že v době vydání již některé skutečnosti budou mírně zastaralé, situace na finančním trhu posunutá, zákony změněné... Navzdory usilovné snaze autorů do posledního možného okamžiku aktualizovat všechny změny nelze plnou aktuálnost zaručit. Nicméně více než na technických detailech v této knize záleží na logice a podstatě věci. V tomto smyslu je kniha zcela nadčasová.

Penzijní reforma

Stát se nás snaží přesvědčit, že spoření na důchod s penzijními fondy je jedinou správnou možností. Ale nepřesvědčil nás. Naopak zkušenosti ze starých demokracií ukazují, že skutečně rozvinuté země obvykle nikoho k ničemu nenutí – a funguje to. Rizika plánované penzijní reformy jsou obrovská. Ale naštěstí existují možnosti, jak se o sebe každý může postarat sám...

Přípravy reformy byly znepokojivé

Stávající systém není bezpečný

Proč je reforma nutná?

Jakými způsoby se dá reformovat?

Kolik si ve fondech vlastně naspoříme – stojí to za to?

Po reformě rizik ještě přibude!

Koluje řada mýtů

Na stát ale naštěstí není nutné spoléhat

Je třeba dát si pozor na inflaci

Jak bezpečně investovat do nemovitostí

Jak bezpečně investovat do akcií

Jak bezpečně investovat do dluhopisů

Jak jinak se ještě dá bezpečně investovat

Vladimír Pikora

„Co takhle proklepnout si trochu tu Bezděkovu zprávu? Nebude to trvat dlouho a bude se rozhodovat o důchodové reformě... A měli bychom si to taky trochu propočítat, ne?“

Psal se červen roku 2010. Dovolená na spadnutí, počasí lákalo ke všemu, jen ne k práci. A já tušil, že se můj návrh nesetká u Šichtařové s velkým nadšením. A tak jsem zkusil co nejvíc ledabyly nadhodit, jako by se nechumelilo, že „bychom si to měli trochu propočítat“. V tu chvíli jsem měl štěstí, že v dosahu nebyl žádný mobilní telefon, notebook, těžítka ani jiný předmět, který by se po mně dal hodit. Soudě podle jejího výrazu, představa potenciálně volných červnových dnů vyměněných za analýzu Bezděkovy zprávy zjevně připadala Šichtařové asi stejně tak přitažlivá jako představa sexu s tchyní.

Ovšem když její pětiminutový monolog obsahující úctyhodnou sbírku pro mne do té doby neznámých výrazů pominul, protože si již očividně na žádný další nemohla vzpomenout, musela uznat, že něco na tom bude. Ano, dovolená byla na spadnutí a práce na důchodové reformě vypadala v tu chvíli mimořádně nezáživně. Ale taky byla pravda, že diskuse o penzijní reformě velmi pomalu, ale jistě začínala nabírat na obrátkách, a bylo racionální čekat, že otázky typu „Jak moc je výhodné či nevýhodné to a ono?“ se brzy pohnou. A že musíme být připraveni. A tak jsme se opět jednou pokusili sami sobě vsugerovat, že venku je vlastně velmi ohavné horko, že máme pylovou alergii, a tudíž nás všechny ty kvetoucí rostliny venku jen obtěžují, a že dovolená v červnu je vlastně k ničemu, protože je vrchol sezóny a všude jsou tuny turistů, a ponořili jsme se do tajů Bezděkovy zprávy.

Netrvalo to ani den, a další sugescie o nevládném počasí už nebyla zapotřebí. Návrh důchodové reformy z roku 2010 nás pohltil. A zděsil. Velmi brzy jsme si uvědomili, že k tomu chceme něco říct. Tehdy jsme ale ještě netušili, jak složitá cesta je před námi. A jaký budeme muset použít kalibr. A že o pár měsíců později z nás budou kvůli reformě amatérští herci s tlustými ponožkami na nohou a rádiovkou na hlavě.

Prý je to bez rizika. Jo? Fakt?

Vladimír Pikora

Slyšeli jsme to všichni. Minimálně od roku 2000 se o tom mluví skoro pořád. Že je třeba změnit důchodový systém, protože je dlouhodobě neudržitelný vzhledem k demografickému vývoji.

Ono není zas tak těžké na to přijít. Kdo si pamatuje Šichtařovou ještě někdy kolem roku 2000, potvrdí, že se na ni dalo jakžtakž dívat i bez make-upu. Dnes se na ni dá dívat pořád – ale jenom po usilovné hodinové práci maskérky. Když po ránu rozespale mžourá do monitoru a se zalepenýma očima se pokouší vypít toner do tiskárny namísto kávy, nenechá nikoho na pochybách, že stárne. Ještě takových pět let a bude moci začít učit dějepis, protože si valnou část událostí bude sama pamatovat. Tedy – ne že bych byl já proti zubu času rezistentní, ale co si budeme nalhávat, muži s časem jen zrají jako víno. Každopádně rostoucí kvalifikace Šichtařové coby dějepisárky a má rostoucí zralost a mužnost jasně ukazují, že stárnutí populace je nezpochybnitelný fakt.

A všimli si toho i ekonomové a politici. Tudíž diskuse o penzijní reformě je skutečně dlouhá. Úplně první reformní kroky se totiž objevily už v roce 1994 se vznikem penzijního připojištění. V průběhu času však bylo zřejmé, že bude nutné přistoupit k dalším změnám, které budou drastičtější. V roce 2004 tak vznikla tzv. Bezděková komise, která v roce 2005 publikovala zprávu hodnotící přístup jednotlivých politických stran k reformě důchodů. Výsledkem této analýzy byla však jen další vyjednávání politiků a hašteření, které vedlo do ztracena. Systém zreformován nebyl.

Počátkem roku 2010 proto byla Bezděková komise opět povolána na scénu. Tentokrát byla ale značně pozměněna a z vůdčích osobností zůstal v komisi vlastně jen samotný Vladimír Bezděk. A komise následně přišla s návrhem nového důchodového systému. Právě s oním návrhem, který jsem v červnu 2010 zatoužil hlouběji prozkoumat, což tolik znechutilo dovolenkově naladěnou Šichtařovou, že jsem se jen díky šťastné shodě náhod vyhnul bližšímu seznámení své hlavy s jejím mobilním telefonem.

Již počátek hlubší analýzy stávajícího i nově navrženého systému začal ukazovat řadu nezodpovězených otázek. Musí být systém reformován právě touto cestou? Co to komu přinese? Je skutečně nezbytné systém vůbec reformovat? A co podvody známé z dob privatizace a následně ze státních zakázek – nezmění jen svou podobu a nebudou směřovat právě do penzijní reformy? Nemůže se plánovaná reforma stát největším finančním průšvihem posledních let?

Odpovědi na tyto otázky můžeme nalézt jen tehdy, pokud detailně prozkoumáme stávající stav i jeho možná řešení. A tak jsme prostudovali mnoho stovek stran. Mimo-
chodem – všechny naše zdroje byly veřejné, většina z nich pochází ze státní sféry.

Stávající stav aneb Na čem jsme

Vezmeme-li v úvahu, jaký – s prominutím – maglajz vzniká v českém právním systému kvůli permanentním změnám jak z dílny zákonodárců, tak z dílny Ústavního soudu, je samotné zorientování se v tom, která že verze je platná právě nyní, téměř heroický úkol. Ovšem v základních rysech je jasno: V současnosti (koncem roku 2011) je český důchodový systém složen ze dvou pilířů. První tvoří povinné průběžně financované důchodové pojištění (*Pay-As-You-Go* = PAYG). Druhý pilíř tvoří dobrovolné soukromé penzijní připojištění se státním příspěvkem (PPSP). Nynější druhý pilíř se ovšem po spuštění důchodové reformy už nebude jmenovat druhý, nýbrž třetí. A druhý se nově zavede.

Abychom v tom udělali trochu jasno, budeme nadále soukromé penzijní připojištění se státním příspěvkem (tedy to, co dnes funguje) označovat za třetí pilíř. Budeme-li mluvit o pilíři druhém, budeme mít na mysli onen pilíř nově zaváděný na základě penzijní reformy.

První pilíř: jistota

První pilíř je tvořen průběžným systémem PAYG. To je léty prověřený systém. Poprvé ho použil již v osmdesátých letech 19. století německý kancléř Otto von Bismarck – a byl to geniálně jednoduchý nápad. Výhodou systému je jeho trivialita. Krátkodobě se prostě nedá nabourat. Princip spočívá v tom, že dnešní aktivní generace platí důchody dnešní již neaktivní generaci. To, co se dnes vybere, se „téměř hned“ zase vyplatí. Peníze se nikdy nekumulují, neinvestují, a tudíž téměř není možno je promrhat při nepovedené sázce na vývoj finančního trhu anebo rozkrást při vytunelování fondu (a to ani při legendární české tunelářské invenci). Nehrozí, že by někoho lákal velký balík peněz čekající pod správou soukromé instituce na zestárnutí jedné generace.

Systém je založen na mezigenerační solidaritě. My platíme na důchody našim rodičům. Naše důchody budou platit naše děti. Vše vychází z předpokladů, že dva dospělí

lidé mají v průměru aspoň dvě děti. Jenomže ouha. Tento předpoklad v posledních letech přestává platit. Se svými dvěma dětmi bych měl být průměrem nebo dokonce lehce pod ním – a přece mám občas při rozhovoru s některými vrstevníky podivný dojem, že se v porovnání s nimi množím jako bílá myška.

Jedním z podstatných, i když často neprávem opomíjených rysů průběžného systému je, že stát ručí za to, že důchodce svou penzi prostě dostane. Třeba neručí za to, jak bude vysoká – ale nějaká bude. Pojistné na důchodový systém se vede na samostatném účtu státního rozpočtu. To není nepodstatná informace. Ne že bych překypoval důvěrou v efektivitu státní správy peněz. Ale když už jednou velký balík peněz na důchody spravuje stát, odpadá mu motiv snažit se tento balík získat ze soukromých fondů jako v zemích, kde větší díl peněz na důchody spravují soukromé instituce. Narážím kupříkladu na Maďarsko, kde peníze v soukromých fondech byly prakticky zestátněny poté, co stát neodolal jejich lákadlu. Co je již jednou státní, není jaksí potřeba znovu zestátnovat, že. Udělat kozla zahradníkem mívá i svá pozitiva.

Pojistné na důchodové pojištění nyní činí 28 % z měsíční hrubé mzdy zaměstnance. Oficiálně vzato, část platí zaměstnanec, část zaměstnavatel. Ovšem prakticky to je vlastně jen fiktivní rozdělení. Má to asi takovou logiku jako tvrdit, že levá polovina vašeho nového zlatého retrívra patří manželce a pravá polovina manželovi. Pro zaměstnavatele je coby jeho náklad na pracovní sílu relevantní celý odvod státu. Stejně tak zaměstnanec zase zajímá jeho čistý příjem bez úplně stejného celého odvodu. Stát tak jenom maskuje rozepsáním na různé položky, kolik peněz je mu vlastně z mezd odváděno.

Průběžný systém přitom lze průběžně pozměňovat. Ekonomové tomu říkají překalibrovávat. Můžeme totiž v malých krocích měnit jeho příjmy a výdaje. To by mělo zabránit, aby se systém jako celek zcela zhroutil, pokud by se například demografická situace vyvíjela v jeho neprospěch. Je to vlastně zcela logické, přirozené, a okolí se tomu povětšinou dokáže plynule přizpůsobovat. Šichtařová odpustí, ale opět je dokonale názorným příkladem: Pokud by se svým stárnutím zacházela tak, že by nejprve nepoužívala vůbec žádný make-up a dnem dosažení třicítky by zaměstnala na plný pracovní úvazek maskérku a ještě plastického chirurga, asi by se všichni zúčastnění druhý den poté nepěkně lekli. Jelikož však svůj make-up přizpůsobuje zubu času plynule, milosrdně tím v sobě i svém okolí vzbuzuje dojem, že se vlastně z roku na rok zase tak moc nemění.

V nejhorší variantě je možné jen to, že překalibrace přijde pozdě, a že tudíž budou lidé v důchodu dostávat podstatně méně. Nehrozí však varianta, že by nedostávali vůbec nic. Dokonce třeba i v extrémním případě státního bankrotu, který jsme po